

Umsögn

til umhverfis- og samgöngunefndar um frumvarp til laga um fjarskipti (461. mál).

Frá utanríkismálanefnd.

Utanríkismálanefnd hefur fengið til umsagnar tiltekna þætti frumvarps til laga um fjarskipti (461. mál) sem falla undir verksvið nefndarinnar. Frumvarpið var áður flutt á 151. löggjafarþingi (209. mál) þar sem sams konar umsagnarbeiðni barst frá umhverfis- og samgöngunefnd. Í kjölfar umfjöllunar sinnar sendi utanríkismálanefnd umhverfis- og samgöngunefnd umsögn sína við frumvarpið dags. 16. desember 2020.

Nefndin hefur fjallað um málið að nýju og fengið til sín gesti. Nefndin vísar til umsagnar sinnar frá síðasta löggjafarþingi, sjá fylgiskjal.

Alþingi, 23. maí 2022.

Bjarni Jónsson, form.

Birgir Þórarinsson.

Jakob Frímann Magnússon.

Jóhann Friðrik Friðriksson.

Logi Einarsson.

Njáll Trausti Friðbertsson.

Sigmundur Davíð Gunnlaugsson.

Umsögn

til umhverfis- og samgöngunefndar um frumvarp til laga um fjarskipti (209. mál).

Frá utanríkismálanefnd.

Umhverfis- og samgöngunefnd hefur óskað eftir umsögn utanríkismálanefndar um þá þætti frumvarps til laga um fjarskipti (209. mál) sem falla undir verksvið utanríkismálanefndar. Nefndin tók málið til skoðunar og á fund nefndarinnar komu Hrafnkell Gíslason, Björn Geirsson og Unnur Sveinbjarnardóttir frá Póst- og fjarskiptastofnun, Þór Jes Þórisson frá Símanum, Theódór R. Gíslason frá Syndis, Guðlaugur Þór Þórðarson utanríkis- og þróunarsamvinnuráðherra, Bryndís Kjartansdóttir, Jóna Sólveig Elínardóttir, Anna Jóhannsdóttir, Borgar Þór Einarsson og Veturlíði Þór Stefánsson frá utanríkisráðuneyti, Sigurður Ingi Jóhannsson samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra, Sigurður Emil Pálsson, Ingveldur Sæmundsdóttir og Sigríður Rafnar Pétursdóttir frá samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneyti, Heiðar Guðjónsson og Kjartan Briem frá Vodafone, Sigríður Björk Guðjónsdóttir ríkislögreglustjóri, Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra og formaður Þjóðaröryggisráðs og Þórunn J. Hafstein ritari Þjóðaröryggisráðs.

Það ákvæði frumvarpsins sem helst heyrir undir verksvið nefndarinnar er 87. grein frumvarpsins sem fjallar um öryggishagsmuni vegna uppbyggingar farneta. Ákvæðinu er ætlað að tryggja að við þróun og uppbyggingu farneta skuli á hverjum tíma horft til þess að bregðast við áhættuþáttum sem varðað geta almannahagsmuni og öryggi. Ákvæðið veitir Póst- og fjarskiptastofnun heimild til að binda leyfi um þráðlausan sendibúnað, sbr. 27. gr. frumvarpsins, skilyrðum um fjölbreytni í gerð búnaðar á grundvelli öryggishagsmuna. Þá er ráðherra heimilt, að fengnum umsögnum utanríkis- og dómsmálaráðherra, að kveða á um í reglugerð að búnaður í tilteknum hlutum farneta, sem teljast viðkvæmir með tilliti til almannahagsmuna og öryggis ríkisins, skuli í heild eða að ákveðnu hlutfalli búnaðar vera frá framleiðanda í ríki sem Ísland á öryggissamstarf við eða ríki innan Evrópska efnahagssvæðisins. Við meðferð málsins kom fram að ákvæðið snýst um almennar öryggiskröfur til farneta og er ekki beint gegn neinu einu ríki eða framleiðanda. Þá er ekki um að ræða bann við búnaði frá einstökum ríkjum eða svæðum. Þær öryggiskröfur sem ákvæðið snýst um ganga framur þeim sem lýsa má með samræmi við staðla og eftir atvikum eftirfylgni úttekta byggðum á þeim. Í ákvæðinu er tekið mið af þeim vaxandi kröfum sem mörg ríki telja sig nú knúin til að gera til að efla öryggi innviða sinna, þar á meðal 5G-farnetsþjónustu.

Við umfjöllun nefndarinnar kom fram að öryggi 5G-farneta hefur verið til umræðu á Norðurlöndunum og víðar síðustu ár. Í Svíþjóð og Noregi hafa verið settar reglugerðir sem hafa gert það að verkum að búnaður tiltekins framleiðanda hefur vikið fyrir búnaði frá öðrum framleiðendum í kjarna fjarskiptakerfisins. Nefndin ítrekar mikilvægi þess að fylgja helstu samstarfsríkjum Íslands í öryggis- og varnarmálum og eru rök fyrir því að gera kröfur um að íslenska 5G-kerfið verði uppbyggt með blöndu búnaðar fleiri en eins framleiðenda. Slíkt hefur verið nefnt fjölbreytnisstefna og er í anda áherslna nágrannaþjóða okkar.

Ákvæði 87. gr. frumvarpsins er forsenda þess að stjórnvöld geti rekið slíka fjölbreytnisstefnu í netöryggismálum og er ætlað að tryggja að íslensk fjarskiptakerfi verði ekki háð einum birgi eða framleiðanda búnaðar. Þá gerir ákvæðið stjórnvöldum kleift að samræma stefnu sína samstarfslöndum á Norðurlöndum og þeim löndum sem Ísland á í varnarsamstarfi við. Ísland sker sig úr hvað varðar flest samstarfslönd í því að málaflokkur netöryggismála er undir fjarskiptalöggjöf hér á landi en ekki undir hatti öryggis- og varnarmála og öryggislöggjafar. Þar sem Ísland hefur ekki yfir að ráða tæknilegum öryggisstofnunum, öryggislögreglu eða leyniþjónustu er nauðsynlegt fyrir stjórnvöld að eiga gott og mikið samstarf um netöryggismál við þær þjóðir sem Ísland er í varnarsambandi við. Á sama tíma er mikilvægt að Ísland marki sér skýra stefnu í þessum málum sem endurspeglir sérstöðu landsins og hagsmuni. Nefndin telur grundvallaratriði að þjóðaröryggis verði gætt í hvívetna og að alþjóðlegu samstarfi Íslands í öryggis- og varnarmálum verði ekki stefnt í hættu á nokkurn hátt. Ísland má ekki verða veikasti hlekkurinn í keðju öryggissamstarfs vegna hættu á netárásum og upplýsingaleka. Nefndin áréttar þó að tryggja verði í senn að ekki sé tekin áhætta með öryggismál þjóðarinnar, en einnig að viðskiptahagsmunum og samkeppnissjónarmiðum sé ekki teft í tvísýnu með örökstuddri ákvarðanatöku og áréttar það sjónarmið að við beitingu ákvæðisins skuli fylgja rökstuðningur byggður á öryggishagsmunum og að leitað verði sjónarmiða fjarskiptafyrirtækjanna sem um ræðir.

Nefndin ræddi málið í samhengi við þjóðaröryggisstefnu Íslands en stefnan felur í sér 11 áherslur sem allar hafa jafnt vægi og er netöryggi ein þeirra. Í skýrslu *Þjóðaröryggisráðs um framkvæmd Þjóðaröryggisstefnu fyrir Ísland frá 2018* var áhersla lögð á að stuðla að auknu netöryggi með áframhaldandi uppbyggingu á eigin getu og í samstarfi við önnur ríki. Við meðferð málsins kom fram að von væri á nýrri skýrslu þjóðaröryggisráðs um framkvæmd þjóðaröryggisstefunnar í byrjun næsta árs. Þá stefnir

forsætisráðherra á að leggja fram frumvarp á vörþingi um fjárfestingar erlendra aðila í fasteignum, auðlindum og grunnvirkjum sem snýr m.a. að því að skilgreina mikilvæga innviði út frá þjóðaröryggi.

Ognir við netöryggi eru sívaxandi þáttur í öryggismálum á heimsvísu. Þróun í málaflöknum er hröð og hafa stjórnvöld reynt að bregðast við síbreytilegum aðstæðum eftir bestu getu. Lýsir nefndin áhyggjum af því að ekki hafi verið unnið heildstætt áhættumat vegna upplýsinga- og netöryggis, ekki síst hvað varðar þann tæknibúnað sem þarf til uppbyggingar 5G kerfisins. Hvetur nefndin til að slíkt mat verði unnið reglulega og leggur nefndin í því samhengi áherslu á mikilvægi þess að auka sérþekkingu innanlands á málaflöknum og tryggja virkt samstarf milli þeirra fjölmörgu stofnana og sérfræðihópa sem að málaflöknum koma, t.d. innan Póst- og fjarskiptastofnunar, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytis, utanríkisráðuneytis og embættis ríkislögreglustjóra, hvort sem er á vettvangi þjóðaröryggisráðs eða samráðshóps um aðgerðaáætlun vegna netöryggismála. Nauðsynlegt er að auka möguleika Íslands til að sinna málaflöknum vel með því að tryggja getu þar til berra stofnana.

Nefndin bendir á að í 89. gr. frumvarpsins er kveðið á um geymslu gagna um fjarskipti í 6 mánuði. Slík gagnageymd hefur verið gagnrýnd á grundvelli persónuverndarsjónarmiða og kostnaðar, en einnig kann geymsla slíkra gagna að vera ógn við þjóðaröryggi, komist áráðgjafar yfir þessi gögn í gegnum innbrot í tölvukerfi eða gagnaver fjarskiptafyrirtækja. Sjónarmið er lúta að rannsókn sakamála eiga þó erindi í umræðu um gagnageymd. Nefndin hvetur umhverfis- og samgöngunefnd til að taka þetta atriði til skoðunar.

Nefndin leggur áherslu á virkt samstarf netöryggissveitar og ríkislögreglustjóra um net- og upplýsingaöryggi, líkt og kveðið er á um í lögum nr. 78/2019, um öryggi net- og upplýsingakerfa mikilvægra innviða. Að sama skapi þarf að tryggja virkt samstarf ríkislögreglustjóra og Póst- og fjarskiptastofnunar um net- og upplýsingaöryggi, sbr. 3. mgr. 3. gr. laga nr. 69/2003, um Póst- og fjarskiptastofnun. Nauðsynlegt er að tryggja miðlun upplýsinga um netöryggi og netárásir milli annars vegar allra í stjórnkerfinu sem að einhverju leyti koma að þessum málum og hins vegar frá stjórnkerfinu til neytenda og fyrirtækja. Í því samhengi er mikilvægt að unnið sé reglubundið áhættumat um net- og upplýsingaöryggi. Þá þarf að tryggja virkt samráð milli CERT-IS netöryggissveitarinnar og öryggisteyma tæknifyrirtækja svo byggja megi upp öflugar netvarnir.

Nefndin telur ekki tilefni til að leggja til breytingu á einstökum ákvæðum frumvarpsins en vísar til ofangreindra sjónarmiða sem reifuð hafa verið.

Alþingi, 16. desember 2020.

Sigríður Á Andersen, form.
Ari Trausti Guðmundsson.
Bryndís Haraldsdóttir.
Gunnar Bragi Sveinsson.
Logi Einarsson.
Njáll Trausti Friðbertsson.
Rósa Björk Brynjólfssdóttir.
Silja Dögg Gunnarsdóttir.
Þorgerður K. Gunnarsdóttir.